

Тітко І. А.,

*Полтавський юридичний інститут Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого, т. в. о. завідувача кафедри
кримінального та адміністративного права і процесу,
доктор юридичних наук, доцент*

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ НОРМАТИВНОГО ТА ПРАВОЗАСТОСОВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИВАТНИХ ІНТЕРЕСІВ У МЕЖАХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ВІДНОСИН КОНСЕНСУАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Однією з основних новацій Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. стало запровадження можливості договірних відносин при вирішенні кримінально-правових конфліктів, що у значній мірі розширило сферу реалізації приватних інтересів. Разом із тим, на наш погляд, на сьогодні існує значний «резерв» для наукової роботи, спрямованої на вироблення пропозицій по вдосконаленню як нормативного закріплення інституту кримінальних процесуальних угод, так і практики його застосування. Зокрема, нормативну та прикладну оптимізацію забезпечення приватних інтересів у межах інституту кримінальних процесуальних угод доцільно здійснити за такими напрямками:

– доповнити загальний перелік прав підозрюваного, обвинуваченого (ст. 42 КПК) правом укласти (ініціювати) угоду про примирення або про визнання винуватості;

– законодавчо закріпити правило, відповідно до якого не лише у разі недосягнення сторонами згоди щодо укладення угоди, а й у випадку відмови судом у затвердженні такої угоди (або подальшого скасування вироку, яким затверджена угода) факт її ініціювання і твердження, що були зроблені з метою її досягнення не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або як визнання особою своєї винуватості;

– розв'язати на правотворчому рівні існуючу дилему стосовно обов'язку прокурора направити до суду угоду про примирення, незважаючи на його позицію щодо законності даної угоди та можливості її затвердження судом, шляхом закріплення наступної нормативної конструкції: (1) у разі невідповідності чинному законодавству угоди між підозрюваним і потерпілим, прокурор виносить мотивовану постанову про відмову в складанні обвинувального акту і направленні провадження до суду у зв'язку з укладенням угоди між сторонами; (2) дана постанова прокурора може бути оскаржена до слідчого судді; (3) відмова прокурора у складанні обвинувального акту і переданні провадження до суду в зв'язку з укладенням угоди між сторонами не перешкоджає повторному зверненню з угодою до прокурора за умови зміни її положень (зокрема тих, що не відповідають чинному законодавству);

– нормативно врегулювати ситуацію невиконання засудженим своїх зобов'язань перед окремими потерпілими за угодою, укладеною в порядку ч. 8 ст. 469 КПК (угода з кількома потерпілими), встановивши, що у разі скасування вироку, ухваленого на підставі угоди про примирення, суд у вироку, ухваленому за результатами подальшого судового розгляду, має вирішити питання щодо майна або грошових коштів, які були передані одному чи кільком потерпілим у межах виконання скасованої угоди про примирення, наступним чином: (а) зарахувати повністю або частково як виконання майнових зобов'язань засудженого перед потерпілим, встановлених за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні у порядку загальної процедури; (б) зобов'язати потерпілого повернути майно або грошові кошти, що були йому передані в межах виконання скасованої угоди про примирення у випадку відмови в задоволенні цивільного позову або ухвалення виправдувального вироку в зв'язку з відсутністю події кримінального правопорушення чи непричетністю обвинуваченого до вчиненого кримінального правопорушення; (в) зобов'язати потерпілого частково повернути майно або грошові кошти, що були йому передані в межах виконання скасованої угоди про примирення, у разі якщо сума задоволеного за результатами розгляду цивільного позову є меншою ніж вартість матеріальних благ, що були передані на виконання угоди;

– скорегувати правозастосовну практику, зобов'язавши обвинува-

ченого надавати докази його спроможності виконати умови досягнутої угоди, що буде гарантією забезпечення як приватного інтересу потерпілого щодо отримання відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, так і публічного інтересу держави, який виражається у потребі забезпечити стабільність судових рішень та мінімізувати випадки повторного розгляду проваджень, вироки за якими скасовано у зв'язку з невиконанням стороною угоди своїх зобов'язань;

– поширити сферу застосування інституту угоди про визнання винуватості на кримінальні провадження, в яких бере участь потерпілий, за умови згоди останнього на укладення угоди між прокурором і підозрюваним, обвинуваченим;

– зорієнтувати правозастосовників на необхідність дотримання пропорційності задоволення інтересів сторін при укладенні угоди. Зокрема, слід враховувати, що тяжкість вчиненого злочину, а відтак й суворість покарання, яке загрожує особі, прямо пропорційно підвищують як ступінь заінтересованості підозрюваного в укладенні угоди про визнання винуватості, так й ступінь поіступок, на які йде суспільство (в особі прокурора), дозволяючи правопорушнику понести менш суворе покарання. Вказане дає можливість стверджувати, що ступінь тяжкості кримінального правопорушення, у провадженні щодо якого ставиться питання про укладення угоди про визнання винуватості, прямо пропорційно підвищує необхідність використання прокурором факультативної умови укладення вказаної угоди — встановлення обов'язку підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Рада молодих вчених
Кафедра кримінального процесу

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ ДО 70-РІЧЧЯ Д. Ю. Н., ПРОФЕСОРА
ЮРІЯ ПАВЛОВИЧА АЛЕНІНА

*м. Одеса,
21 квітня 2017 року*

Одеса
«Юридична література»
2017

УДК 343.13.001.76(477)(063)
А-437

У збірнику містяться матеріали доповідей, присвячених концептуальним проблемам удосконалення кримінального процесуального законодавства, кримінально-процесуальній діяльності учасників кримінального провадження, доказам і доказуванню, актуальним питанням забезпечення ефективності досудового розслідування та вдосконалення судового провадження та ін.

За редакцією

Г. О. Ульянової, І. В. Гловюк

Відповідальна за випуск

Гловюк І. В., доктор юридичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри кримінального процесу, голова Ради молодих вчених Національного університету «Одеська юридична академія»

Укладач

Завтур В. А., аспірант кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

Друкується за наказом ректора Національного університету «Одеська юридична академія» (№ 877-33 від 19 квітня 2017 р.)

Видається в авторській редакції. Редактори не завжди поділяють погляди, думки, ідеї авторів та не несуть відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами. Повну відповідальність за достовірність, оригінальність, відповідність чинному законодавству поданих матеріалів несуть автори та їх наукові керівники.